

Bevarandeplan för Natura 2000-område Fulltofta SE0430100

Fulltofta, Foto: Marie Löfberg,

Läderbagge; Länsstyrelsen Södermanland

Grunduppgifter om Fulltofta

Län:	Skåne
Kommun :	Hörby
Läge :	Ca 4 km NV om Hörby tätort
Markägare :	Enskilda
Areal :	244,3 ha
Skyddsform:	Naturreservat
Bakgrund:	pSCI, beslutat av Regeringen 2004-12 SCI fastställt av EU-kommissionen 1997-01 Bevarandeplan fastställd o kungjord av Länsstyrelsen i Skåne län 2016-12-16 respektive 2016-12-30
Reviderad:	Förslag till bevarandeplan; 2010-11, 2016-03-11

Vad betyder Natura 2000?

EU bygger ett nätverk av områden med skyddsvärd natur som kallas Natura 2000. Syftet är att EU:s medlemsländer ska ta ett gemensamt ansvar för att bevara arter och naturtyper som förekommer i Europa. Natura 2000 har tillkommit med stöd av två EG-direktiv; Fågeldirektivet (EU-rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar. och Habitatdirektivet (EU-rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992) om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter senast ändrat genom direktiv 2006/105/EG. Nätverket byggs upp av områden som föreslås av regeringen och som antas av kommissionen.

Direktiven har sin grund i Bernkonventionen som var först med att rättsligt skydda arter och deras livsmiljöer i Europa. EU-direktiven bygger på nya kunskaper och inför principen att bevara naturtyper för deras egen skull och inte enbart för att de utgör hemvist för vissa arter. Habitat- och fågeldirektivet är EU:s bidrag till bevarandet av den biologiska mångfalden så som det lades fast i Konventionen om biologisk mångfald i Rio 1992.

Sverige har ett särskilt ansvar för att skydda och vårda de områden som är föreslagna att ingå eller som ingår i Natura 2000 och detta regleras i den svenska lagstiftningen i Miljöbalken med tillhörande Förordning om områdesskydd m m. Det innebär att åtgärder som kan inverka negativt på bevarandestatus för preciserade habitat eller arter inom naturreservatet kräver tillstånd enligt miljöbalken med tillhörande förordningar.

Vad är en bevarandeplan?

Till varje område ska det finnas en bevarandeplan. Den ger en beskrivning av området och dess naturvärden och vilken skötsel som behövs för att dessa naturvärden ska finnas kvar långsiktigt. Bevarandeplanen innehåller också en beskrivning av vilka verksamheter och åtgärder som kan hota de arter och livsmiljöer som ska skyddas i Natura 2000-området.

Bevarandeplanen innehåller viktig information som används som underlag vid samråd och tillståndsprövningar av verksamheter och åtgärder inom Natura 2000-området.

Vad är bevarandestatus?

Natura 2000 innebär att alla EU-länder ska vidta åtgärder för att naturtyper och arter som utpekats ska ha *gynnsam bevarandestatus*. Det innebär att man ska försäkra sig om att de utpekade naturtyperna och arterna finns kvar långsiktigt i Europa. För en naturtyp kan *gynnsam bevarandestatus* innebära att man bevarar de strukturer och funktioner som finns i naturtypen och att de arter som är typiska för naturtypen finns kvar i livskraftiga populationer. För en art innebär

gynnsam bevarandestatus att arten finns i livskraftiga populationer och att förekomsten av dess livsmiljö är tillräcklig.

Viktigt att tänka på

För att inte skada Natura 2000 områdets naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000 område. Alla som planerar att utföra en åtgärd som man tror kan påverka ett områdes naturvärden ska på ett tidigt stadium kontakta Länsstyrelsen. Det underlättar eventuell tillståndsprövning som Länsstyrelsen ska göra. När det gäller åtgärder på skogsmark ska istället Skogsstyrelsen kontaktas. Bevarandeplanen för ett Natura 2000-område kan revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningarna förändras. När bevarandeplanen förändras medför det att den måste fastställas på nytt. Då ges markägare och andra berörda möjlighet att lämna synpunkter. Vid tillståndsprövning är det viktigt att utnyttja den nya kunskapen som finns i reviderade bevarandeplaner även innan dessa planer har beslutats.

Mer information om Natura 2000

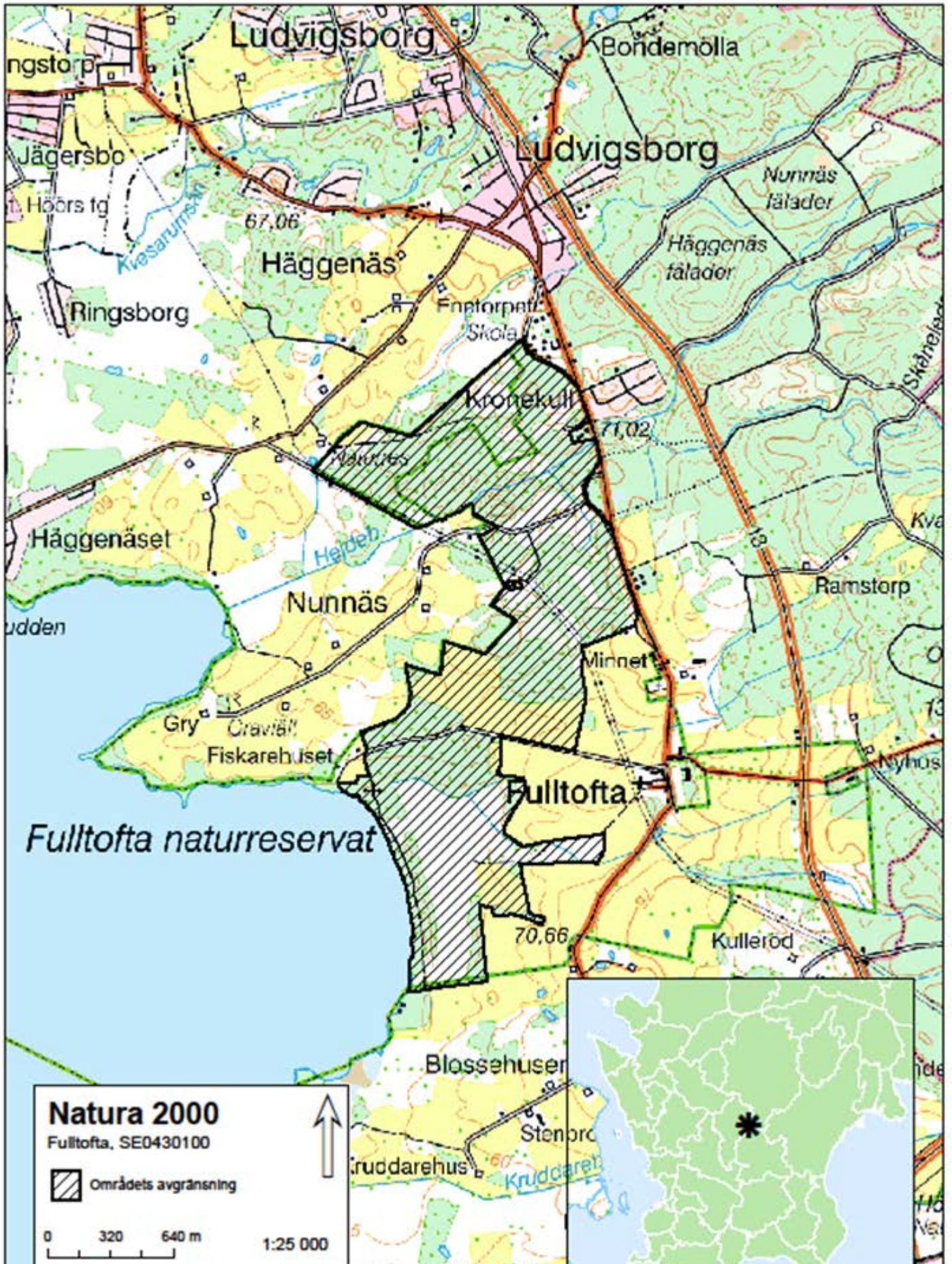
Länsstyrelsens hemsida: <http://www.lansstyrelsen.se/skane/Sv/djur-och-natur/skyddad-natur/skydd-skansk-natur/natura-2000/Pages/index.aspx> eller telefon 010-224 10 00

Naturvårdsverkets hemsida: www.naturvardsverket.se

Innehållsförteckning

OMRÅDESBESKRIVNING	7
INGÅENDE NATURTYPER OCH ARTER ENLIGT NATURA 2000	9
Bevarandesyfte och prioriterade bevarandevärden	11
Areal naturtyper	12
Ekologiska strukturer och funktioner	12
Typiska arter för naturtyperna	13
Natura 2000-arter	14
Beskrivning av naturtyper och arter och deras bevarandestatus	15
Naturtyper	15
Natura 2000 – arter	19
FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR GYNNSAM BEVARANDESTATUS	19
HOTBILD – VAD KAN PÅVERKA NATURA 2000-OMRÅDET NEGATIVT?	21
Skydd och reglering	22
Bevarandeåtgärder	22
Prioriterade bevarandeåtgärder	23
Restaureringsåtgärder	23
Löpande skötsel	23
Uppföljning	24
REFERENSER	24
BILAGOR	25
Bilaga 1: Karta med naturtyper enligt Natura 2000	26
Bilaga 2, Naturtypskoder för kartan	27
Bilaga 3, Rödlistade arter i Natura 2000-naturtyperna 2010	28

Översiktskarta

Natura 2000
Fulltofta, SE0430100

 Områdets avgränsning

0 320 640 m   1:25 000

↑

Områdesbeskrivning

Fulltofta ligger NV om Hörby tätort och området sluttar ner mot Östra Ringsjön i väster medan terrängen i norr är mer oregelbunden och kullig med större inslag av skogs- och hagmarker. Området ligger på Linderödsåsens sydvästsluttning och sänker sig knappt 100 m från byn Attarp (145 m över havet) till Ringsjöstranden (50 m över havet). Utsikten över Ringsjön medför att landskapsbilden är tilltalande.

Landskapet kring Fulltofta innehåller mycket betesmarker, alskogar och andra lövskogar. Karaktäristiskt för området är de många ekhagarna med varierande slutenhet, de utgör tillsammans ett av de värdefullaste eklandskapen i Skåne. Många grova äldre ekar, både som solitärer och som ekskogar, finns och grova spärrgreniga träd vittnar om att området i forna tider betats eller varit slättermark till stora delar. Det är först under senare århundraden som mycket har överförts till åkermark eller produktionsskog. En närmare beskrivning av naturtyper och arter finns under rubriken Beskrivning av naturtyper och arter.

Fulltoftas beteshävdade marker har under år 2000-2001 genomgått rejäla röjningar och gallringar. Området har förändrats från att vara en mycket igenväxande hagmark till att vara en öppen betesmark med enstaka träd. Området är rikt på torrakor och lågor.

De gamla ekarna hyser många vedlevande skalbaggar, bl. a. läderbagge. De skiftande naturtyperna och den omväxlande vegetationen skapar förutsättningar för ett rikt djurliv t.ex. älg, rådjur, räv, och hare. Fågellivet är rikt i hela området. Runt sjöarna finns ornitologiskt värdefulla och intressanta strandängar och skogspartier bl.a. rastar sångsvan, gräsand, brunand, knipa och storskrake här.

Öster om Fiskarehuset finns en gammal ekskog med mycket grova träd, kallad Kohagen. Här växer en av Skånes äldsta ekar, Gädde-eken, som är ca 500 år gammal. I ekens mulm lever den sällsynta vedlevande skalbaggen eremiten. Här finns också en intressant lavflora med bl.a. puderfläck, matt pricklav, liten sönderfallslav, parknål och gammaleklav.

Jordarterna består i norr av isälvsediment och i söder i anslutning till Ringsjöns strand av grovmo, sand och grus. Området domineras dock av urbergsmorän som ligger på sedimentär berggrund från trias-jurasystemen. Bergarten består av lera. Den högsta kustlinjen skär genom området så att de västra delarna ligger under och de östra delarna ligger över kustlinjen. Området ligger inom Rönne Å:s avrinningsområde. I norr rinner Hejdebacken som rinner ut i Ringsjön. I dess kant finns alsumpskog. I söder finns flera diken som de flesta mynnar i Ringsjön.

För Natura 2000-området Fulltofta föreslås en ny gränsdragning där åkermark i sydost tas bort och betesmark med mycket naturvärden tillkommer i norr.

I väster finns resterna av ett gammalt torp, Dragontorpet samt en fägata som går ut från torpets tomt. I anslutning till tomten finns fruktträd. I norr finns kvarnlämningar i en dalsänka bestående av en kvarngrund, en dammvall, en stensatt ränna och ytterligare en grund. Dammen är idag ett alkärr och genom kärret rinner en bäck.

Ringsjöstranden har varit bebodd sedan stenåldern. Inte så långt från Natura 2000-området ligger det i väster vid Nunnäs ett Järnåldersgravfält med skeppssättningar, domarringar och resta stenar som utgör ett av länets få välbevarade gravfält från denna tidsperiod.

Första gången man nämnde Fulltofta i skriftliga källor var redan år 1332. Ordet Fulltofta kommer av –”Tofta” som betyder enskild mark med tomt och ordet ”Full” som kommer av ”fole” som betyder häst.. Fulltofta var på 1700-talet belägen på gränsen mellan risbygd och skogsbygd (nedre skogsbygd enligt Campbell) och har därför präglats av ett från äldre tider härstammande omväxlande och mosaikartat odlingslandskap. Landskapet liknade risbygden i att det vid mitten av 1700-talet nästan helt saknades skog på utmark. Skog fanns dock kvar på inägomarken, så kallad vångaskog. Fulltofta Sätessgård har gått genom många skiften 1836-40 genomfördes Laga skifte. 1770-1772 genomfördes storskifte. Fulltofta bys gräns mellan utmark och inägomark gick precis söder om kohagen och vidare upp mot Minnet i öster. Allt söder om gränsen låg på inägomark och allt norr om på utmark som betades. Kohagen låg på utmarken och bestod av en stenbunden mark med enbuskar och få glesa ekar. I nordväst fanns en liten åkerlycka som anlagts på utmarken. Det visar sig att ca 60 % av Fulltoftas sätessgårds areal var inägomark, som i sin tur indelades i ängsmark och åker, 34 % var ängsmark och ca 20 % var betesmark med högskog som inte höstades. Dessutom fanns 7 % åker eller tomt. Av ängsmarken var mer än hälften av arealen trädbevuxen. Utmark och beteshagar upptog 37 %. Ek dominerade starkt inom de västra delarna av Fulltoftaområdet förutom på fuktig mark där sumpskog med al, björk och vide fanns. Lite ekskog med lind fanns också. I de östra delarna övervägde dock bok. Merparten av natura 2000-området ligger på f.d. inägomark. En större hage fanns i väster och en rest av f.d. utmark i norr. Den trädklädda ängsmarken utgjordes dels av högskog av ek (ca 8 %), dels av lågskog med buskar av bl.a. hassel. Detta tyder på ett skottskogsbruk och att ängarna till stor del var stubbskottsängar.

Bokskogarna inom Fulltofta fanns nästan uteslutande på mark som inte höstades, alltså på inägomark som användes som betesmark. Nästan 90 % av bokskogen var mogen, stor eller hög och var förmodligen äldre än 80 år. Några få områden beskrevs som ungskog. Utmarken dominerades helt av enefälader. Sumpskogar var också ganska vanliga på fäladerna.

Om man jämför Fulltoftaområdet år 1772 med hur det ser ut idag (eg 2001) så har skogsandelen ökat totalt, mycket för att man planterat gran på f.d. fälads- och odlingsmark. 51% av barrskogarna är planterade på f.d. öppen utmark (enefälad), 32 %

på f.d. bok-ekskogsmark, 6 % på f.d. lövskog med al och björk och ca. 11 % på f.d. öppen inägomark. Ädellövskogen har minskat med ca en tredjedel medan al- björkskog och ek-, lind-, och askskog ökat. Andelen äldre skog har dock inte ändrats.

Fulltofta kyrka uppfördes under sent 1100-tal men bär trots sentida tillbyggnader en medeltida prägel. Kyrkan bildar tillsammans med Fulltofta gods ekonomilängor i gråsten och herrgårdsbyggnaden i klassisk stil en väl sammanhållen bebyggelseenhet. Tillsammans med de allékantade vägarna, de mäktiga stengårdsgårdarna och den öppna odlingsmarken bildar odlingslandskapet kring Fulltofta en miljö med höga värden för friluftsliv, turism och kulturmiljö. Skåneleden går genom området. Natura 2000-området är förutom SCI-område också SPA-område dvs. Natura 2000-område med skydd i fågeldirektivet.

Ingående naturtyper och arter enligt Natura 2000

Områdets naturtyper (se tabell 1 och bilaga 1) konstaterades vid fältbesök under växtsäsongen år 2007 och 2009.

Tabell 1. Fulltoftas naturtyper med arealer 2009 och Natura 2000-arter. Natura 2000-koder inom parentes. Naturtyperna indelas i fullgod bevarandestatus där alla kriterierna för areal, ekologisk struktur och funktion samt för typiska arter är uppfyllda. I en icke fullgod naturtyp uppfylls definitionen för naturtyp men det kan saknas delar av ekologisk struktur och funktion eller typiska arter. Utvecklingsmarker kan inte definieras som en naturtyp idag men kan omföras till någon naturtyp med aktiva åtgärder eller med naturlig förändring efter lång tid.

Naturtyp	Areal (ha) med bedömd bevarandestatus		
	Fullgod	Icke fullgod	Totalt
Ris- och gräshedar nedanför trädgränsen (4030)	12,6	14,8	27,4
Enbuskmarker nedanför trädgränsen (5130)	1,3	0,38	1,7
Artrika stagg-gräsmarker (6230)	0,21	-	0,21
*Artrika silikatgräsmarker nedanför trädgränsen (6270)	1,7	0,27	2,0
Fuktängar med blåttåtel eller starr (6410)	1,6	1,8	3,4
Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr (7140)	-	0,28	0,28
Trädklädd betesmark – Ekhagar (9070, 9071)	26,9	30,3	57,2
Näringsrik el- eller ek-avenbokskog (9160)	-	9,7	9,7
Näringsfattig ekskog (9190)	-	7,81	7,8
Svämlövskog (9750 eller 91E0)	16,2	5,4	21,6

Total areal naturtyper	131,3
*prioriterad naturtyp enligt Natura 2000	
Icke-naturtyper	
Utvecklingsmarker mot:	
Fuktäng (6410)	0,97
Total areal utvecklingsmarker	0,97
Arter	Bevarandestatus
Läderbagge, <i>Osmoderma eremita</i> (1084)	Icke fullgod

Bevarandesyfte och prioriterade bevarandevärden

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller Art- och habitatsdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Syftet med Natura 2000-området Fulltofta är att bevara de värdefulla livsmiljöerna inom betesmarkerna och skogen. I betesmarkerna finns ris och gräshedar (4030), enbuskmarker (5130), staggräsmarker (6230), silikatgräsmarker (6270) fuktängar (6410), fattiga kärr (7140) samt trädklädda betesmarker med ek (9071).

Skogen består av näringsrik och näringsfattig ekskog (9160 och 9190) samt svämlövskog (91E0). Den mycket sällsynta arten läderbagge ska ha en positiv populationstrend. De gamla, grova träden samt den döda veden och de värdefulla naturbetesmarkerna utgör de prioriterade bevarandevärdena. Detta innebär att betesmarkerna med 4030, 5130, 6230, 6270 och 9070 samt ekskogarna 9160 och 9190 prioriteras liksom läderbaggen. Läderbagge har begränsad spridningsbenägenhet och de flesta individer stannar under hela sin livstid i det träd där de kläckts. De förflyttar sig förmodligen inte mellan träd som står längre ifrån varandra än 190 m.

Motivering; I skogen finns många gamla träd, speciellt ek. Även utanför skogspartierna finns det många gamla solitära ekar. Läderbaggen har sin livsmiljö här. Vegetationen och floran är representativ för trakten och flera rödlistade arter förekommer. Fågellivet är rikt i området.

Bevarandemål

Områdets betesmarker sköts genom att det hävdas genom bete. Då området är frodigt och bitvis har svag hävd behövs också regelbundna röjningar av sly och buskar. I skogen eftersträvas en intern dynamik genom att grova och gamla träd bevaras och ersättare till dessa gynnas. Produktionsskogsbruk får ej förekomma men naturvårdsanpassad skötsel gynnar t.ex. unga träd. Ask sparas vid gallring och röjningsåtgärder. Död ved får utvecklas och sparas. Svämlövskogen ska ha ostörd hydrologi. Typiska arter som knägräs, backtimjan, gammalekslav, backsippa och ängsbräsma ska finnas i området. Läderbaggen ska få gynnsam bevarandestatus genom att en kontinuitet med grova träd med död ved finns och att solbelysta stammar finns, eventuellt kan mulmholkar sättas upp också. Arealen på naturtyperna ska vara som nedan men de kan utökas när utvecklingsmarken blivit naturtyp.

Målindikatorer

För Fulltofta innebär detta följande målindikatorer:

Areal naturtyper

Odlingslandskapet

- Naturtypen Ris- och gräsheddar (4030) ska omfatta minst 27,4 ha.
- Naturtypen Enbuskmarker (5130) ska omfatta minst 1,7 ha.
- Naturtypen Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ (9070, 9071) ska omfatta minst 57,2 ha.
- Naturtypen Artrika stagg-gräsmarker (6230) ska omfatta minst 0,21 ha
- Naturtypen Artrika silikatgräsmarker (6270) ska omfatta minst 2,0 ha.

Lövskogen

- Naturtypen Näringsrik ek eller ek- avenbokskog (9160) skall omfatta minst 9,7 ha.
- Naturtypen Svämlövskog (9750 eller 91E0) skall omfatta minst 21,6 ha.
- Naturtypen Näringsfattig ekskog (9190) skall omfatta minst 7,8 ha.

Våtmark

- Naturtypen Fuktängar (6410) ska omfatta minst 3,4 ha men kan på längre sikt utökas med utvecklingsmarken på 0,97 ha.
- Naturtypen Öppna svagt välvda mossar, fattigkärr, intermediära kärr och gungflyn (7140) skall omfatta minst 0,28 ha.

Ekologiska strukturer och funktioner

Betesmarkerna (4030, 5130, 6230, 6270 och 9070)

- Området hävdas på ett sådant sätt att förnaansamling och igenväxningsvegetation inte skadar eller minskar antalet hävdgynnade arter.
- Träd och buskar i 4030 får ha en krontäckning/täckningsgrad på högst 10 %.
- Träd- och buskskiktets krontäckning/täckningsgrad i naturtypen 5130 är högst 30 %.
- Träd och buskar i 6230 får ha en krontäckning/täckningsgrad på högst 30 %.
- Träd och buskar i 6270 får ha en krontäckning/täckningsgrad på högst 30 %.
- De trädklädda betesmarkerna (9070) ska ha en krontäckning på mellan 30-40 %.
- I de trädklädda betesmarkerna (9070) ska det finnas minst 4 grova träd eller hålträd per ha och minst 6 yngre ersättningsträd per ha. Ca 170 träd är grova eller hålträd i naturtypen 9070 idag, vilket ger ca 3 träd/ ha.
- I den trädklädda betesmarken (9070) ska det finnas minst 15 m³/ha av död ved. Den döda veden ska finnas i olika dimensioner och i olika nedbrytningsstadier. Idag finns ca 15 st döda träd, varav 8 st är grova inom naturtypen 9070.
- Konkurrenskraftiga ohävdarter såsom t.ex. björnbär, brännässla, åkertistel och hundkåx får maximalt täcka 20 % av naturtypernas areal.

Skogen (9160, 9190, 91E0)

- Skogen får utvecklas utan större ingrepp. Naturvårdsåtgärder såsom borttagande av granföryngring, försiktigt friställande av äldre värdefulla träd och föryngringsfrämjande åtgärder kan dock ske.
- Grova träd, hålträd och mulmbildande träd får inte avverkas och ska sparas samt på sikt ökas.
- Föryngringar av ek ska förekomma i ekskogen. Olikåldrighet i bestånden eftersträvas. Minst 7 st yngre ersättningsträd av ek/ ha ska finnas.
- Död ved skall finnas kontinuerligt i form av lågor, torrakor, döda, stående träd, träd med döda grenar och högstubbar och volymen död ved ska i genomsnitt uppgå till minst 30 m³/hektar för att området ska kunna upprätthålla långsiktigt livskraftiga populationer av flera rödlistade arter.
- Antalet ädellövsträd med en minimiålder på 150 år uppgår till minst 6 st/ha. De gamla träden kan omfatta både grova träd och tunna senvuxna träd.
- I ekskogen ska nyckelarterna i trädskikten finnas i minst två skikt. I alla skikt skall nyckelarten utgöra minst 50 % av skiktet. Ek utgör nyckelart i ekskogshabitatet (9160, 9190).
- I svämlövskogen (91E0 eller 9750) ska hydrologin vara ostörd. Flödesregleringen ska minst uppfylla klass 1 eller 2 enligt hydromorfologiska bedömningsgrunder med avseende på hydrologi.
- Skogarnas betydelse för naturupplevelser och friluftsliv ska tas till vara.

Våtmarken (7140 och 6410)

- Hydrologiska undersökningar ska göras för att utreda effekterna av att lägga igen eventuella avvattande diken i naturtypen 7140. Om effekterna inte anses vara så stora så att stora delar av omgivande marker blötläggs så kan alla avvattande diken i och i anslutning till naturtypen läggas igen.
- Naturtyperna 6410 och 7140 hävdas på ett sådant sätt att förnaansamling och igenväxningsvegetation inte skadar eller minskar antalet hävdgynnade arter.

Typiska arter för naturtyperna

Odlingslandskapet

- I naturtypen ris- och gräshedar (4030) ska de typiska arterna förekomma i minst 2 exemplar/provyta. De typiska arterna backsippa, stenmåra, knägräs och backtimjan förekommer inom naturtypen.
- I naturtypen enbuskmark (5130) ska de typiska arterna förekomma i minst 2 exemplar/provyta. De typiska arterna knägräs, stagg, backtimjan och hämpling förekommer inom naturtypen.
- I naturtypen Trädklädda betesmarker (9070) ska de typiska arterna förekomma i minst 2 exemplar/provyta. De typiska arterna knägräs, ängsvädd, gökärt, stagg, liten blåklocka matt pricklav, gul dropplav, gammalekslav, grå skärelav, guldpuddrad spiklav, sydlig blekspik, rödbrun blekspik, liten blekspik och bredbrämrad bastardsvärmare finns inom naturtypen.

- I naturtypen artrika silikatgräsmarker (6270) ska de typiska arterna förekomma i minst 2 exemplar/provyta. De typiska arterna jungfrulin, backsippa, backtimjan har påträffats i naturtypen.
- I naturtypen stagg-gräsmarker (6230) ska de typiska arterna förekomma i minst 2 exemplar/provyta. De typiska arterna stagg, jungfrulin och knägräs har påträffats i naturtypen.
- I naturtypen fuktängar (6410) ska de typiska arterna förekomma i minst 1 exemplar/provyta. De typiska arterna blåtåtel, ängsruta och ängsbräsma har påträffats i naturtypen.

Lövskog

- I naturtypen Ek - avenbokskog (9160) ska de typiska arterna förekomma i minst 2 exemplar/provyta. De typiska arterna gulsippa, lundslok, storrams, skogsbingel, gulplister och matt pricklav förekommer inom naturtypen.
- I naturtypen Svämlövskog (91E0) ska de typiska arterna förekomma i minst 1 exemplar/provyta. De typiska arterna bäckbräsma, majbräken, missne och mindre hackspett har påträffats inom naturtypen
- I naturtypen Näringsfattig ekskog (9190) ska de typiska arterna förekomma i minst 1 exemplar/provyta. De typiska arterna liljekonvalj, vildkaprifol, ekorrbar och skogsstjärna har påträffats inom naturtypen.

Våtmark

- I naturtypen Öppna svagt välvda mossar, fattigkärr, intermediära kärr och gungflyn (7140) ska de typiska arterna förekomma i minst 1 exemplar/provyta. De typiska arterna ljung och tranbär har påträffats inom naturtypen.

Natura 2000-arter

- Läderbaggen ska finnas i minst 4 hålträd med mulm/ ha inom området. Ca 17 hålträd finns idag inom främst naturtypen 9070, vilket ger ca 0,3 träd/ ha.
- Träd som hyser eller kan hysa läderbagge i framtiden får inte konkurreras ut av yngre lövträd, buskar och gran. Många lämpliga ekar har dött under senare decennier på grund av igenväxning och utskuggning.
- Minst 6 yngre ersättningsträd/ ha måste finnas som kan ta över som lämpliga läderbagslokaler när den äldre generationens träd dör.
- Frihugg runt jätteträden med håligheter i bryn och kantzoner i de igenväxande delarna av området.

Framtida uppföljning av planen kan medföra att nuvarande bevarandemål ändras och att nya mål läggs till.

Beskrivning av naturtyper och arter och deras bevarandestatus

Naturtyper

Torra hedar (4030)

I de norra delarna av området finns mycket öppen hedmark. Här växer backsippa, backtimjan, åkervädd, stor blåklocka, ärenpris, gullviva, knägräs, brudbröd, blodrot, jungfrulin, gökärt, vårbrodd, liten- och stor blåklocka, jordtistel, stenmåra, harklöver och käringtand. Enarna är extra framträdande i buskskiktet men även hassel, slån och björnbär finns. Träd av al, björk, ek och körsbär förekommer.

En liten kulle vid Nunnäsvägen är hed som röjdes kraftigt för några år sedan. Här finns jungfrulin, liten blåklocka, ljung, vårbrodd, stenmåra och gökärt.

20 st värdefulla hålträd av ek, alm och björk, varav 10 är grova finns inom naturtypen.

De ytor som har icke fullgod bevarandestatus har en viss gödselpåverkan kvar men ändå fin flora.

Enbuskmarker (5130)

I norr finns tre områden med enbuskmarker. Buskar av en dominerar buskskiktet.

I trädskiktet finns björk och ek, varav ca 14 träd är värdefulla hålträd. Av dessa är 7 st. grova träd. Arter som gökärt, trådtåg, gråfibbla, knägräs, stagg, backtimjan, nattviol, styvmorsviol och hirsstarr finns i fältskiktet. En av enbuskmarksytorna i norr har icke fullgod bevarandestatus pga att den är igenvuxen med en. De andra ytorna anses ha fullgod bevarandestatus.

Trädklädda betesmarker, (9070)

Längst ner i sydväst utmed Ringsjöns strand finns en betesmark med blandlövsskog med ek, björk, rönn körsbär, vildapel och al. 1772 var det en sandmark med enar som ingick i inägomarken. Tyvärr har hävden blivit svag-obefintlig under de senaste åren. Därför är bevarandestatusen icke fullgod. Buskskiktet består av slån, hagtorn, fläder, björnbär, och nypon. Tidigare har det funnits sommarstugor närmast sjön. De är borta nu. Arter som gulmåra, äkta förgätmigej, nålsäv, knappsäv fårsvingel, sommarfibbla, rödven, fingerborgsblomma, viol, blodrot och vejetåg finns.

22 st värdefulla ekar inkl. enstaka ask och björk förekommer, delvis med död ved. 6 st av dem är grova. Bäckar och diken går genom området. På den sandiga f.d. badplatsen växer bl.a. vattenmynta, rödmålla, sprödarv, lövbinda, hampflockel och spjutskråp, den sistnämnda är ovanlig och har sin enda inlandslokal i Sverige här vid Ringsjön. Norr om stranden men i strandkanten finns kålmonke, rödklint, videört, penningört, strätta, gåsört, småborre, strandranunkel och rörflen.

Öster härom finns andra betesmarker insprängda bland åkermarken. Den sydligaste av dem har 9 st värdefulla hålträd, varav 3 st är grova. Det finns en värdefull flora med knägräs, svinrot, fårsvingel, rödklöver, ljung, liten blåklocka, gulmåra, gökärt, johannesört, röllika, blodrot, knägräs, stenmåra, nysört, kråklöver, brunört jordtistel,

ängsvädd, ärenpris, bockrot, stjärnstarr och skogskovall. Förutom ek finns rosarter, björnbär, slån och vildapel.

Den andra betesmarken (norr om den förra betesmarken) har mer trivial flora med nässlor, älgört, vitklöver, veketåg, åkertistel, röllika men även lite stagg, jordtistel, svartkämpar gökärt, teveronika, och blodrot finns. Här är dock de grova träden värdefullast. 16 st hålträdd finns och alla utom ett träd är grovt. Hagtorn, rosarter och fläder finns. Bredbrämrad bastardsvärmare finns också. De två betesmarkerna kan bli värdefulla läderbagglokaler i framtiden. Båda områdena har fullgod bevarandestatus..

Nordost om stranden ligger ett äldre ekblandbestånd med ett flertal grova och gamla ekar. Platsen heter Kohagen. Den var via en fägata förbunden med Nunnäs bys marker. Området har en lång kontinuitet som ekhage. Stora spärrgreniga ekar tyder på att området varit öppnare och betats tidigare. Under 1900-talet minskade betet för att slutligen upphöra helt vilket medfört att området har vuxit igen. Sly av ask och hassel samt björk, björnbär, avenbok och hagtorn förekommer. Kohagen inklusive den biten som ligger söder om vägen till parkeringen har på senare år blivit betesmark. Det behövs dock en del röjningar av sly också. Bevarandestatusen på detta område är icke fullgod.

Det finns en rik förekomst av ek- och bokföryngring. Ca 59 st hålträdd av främst ek men lite ask och björk förekommer. Av dessa är 38 st grova. Död ved påträffas i form av bl.a. högstubbar, hålträdd och grova grenlågor. Arter som springkorn, gulsippa, lundslok, skogsbingel, skogsveronika, gulplister, knappnålslav gul dropplav, gammalekslav, grå skärelav, guldpuddrad spiklav, sydlig blekspik, rödbrun blekspik, och liten blekspik förekommer. Oxtungsvamp, dadelvaxskivling, stornopping, ekträdlöpare, smalknäppare, gulbent kamklobagge och kardinalfärgad rödrock, läderbagge, ekbrunbagge, matt pricklav finns också här.

Nordost om kohagen finns en igenvuxen men delvis restaurerad betesmark med många riktigt grova ekar med mulm. Det är bl.a. här läderbaggen finns. Här finns t.ex. minst en ca. 250 år gammal ek. Det finns 28 st hålträdd och av dem är 17 st grova. Nästan alla av de värdefulla träden är ek. Ett bälte från nordost till sydväst skall röjas mer etappvis då det innehåller rekryteringsträd till de äldre träden i området samt då man inte vill ge alltför mycket ljus på en gång till ekarna som länge stått i skuggiga lägen pga igenväxningen. I och med att det är mycket igenvuxet så är floran trivial men några gläntor med bl.a. bockrot, vårbrodd, stor blåklocka, stenmåra och stjärnstarr finns. Igenväxningen gör att området har icke fullgott bevarandestatus.

Betesmarken fortsätter i nordost och här har det röjts mer under kortare period än föregående mark. Det rör sig om ett stort röjningsarbete där all björk samt björnbär, al m.m. röjdes och där ek, ask, en och benved sparas. Även här finns en del grov och värdefull ek, En del död ved förekommer också. Arter som knägräs, nattviol, prästkrage, svartkämpar, blodrot, stagg, älgört, ärenpris, vårbrodd, ljung, stor blåklocka, vårbrodd, harstarr, gulmåra, gråfibbla och johannesört finns. Träd- och buskskiktet är varierande

även om eken och björken dominerar. Arter som al, björnbär, en, gran, hassel, körsbär, salix, nypon, slån och tall finns. En stor hägg och en stor al på sockel förekommer. En del hassel som är värdefulla för naturvärden p.g.a. hög andel av död ved finns också. Området är endast svagt betat och en hel del sly har kommit upp efter den stora röjningen. Ris ligger också kvar och bidrar till uppkomsten av sly. Därför anses bevarandestatusen vara icke fullgod. Den centrala delen av detta området består av en åkermark. De norra delarna söder om vägen består av kulturbetesmark.

Nordväst om vägen ner till Nunnäs finns några trädbevuxna kullar. Den stora kullen längst i väster har en flora bestående av ängsfryle, stenmåra, gökärt, ärenpris och skogskovall. Ek, några grova, samt björk, en, hassel och björnbär förekommer. Även en grov lind med ca. 70 cm i diameter förekommer. Här är också röjt och gallrat nyligen. Även här är betetrycket rätt svagt. Kullen anses ha fullgod bevarandestatus.

Längst upp i norr i den nytillkomna delen finns också trädklädda betesmarker. Floran består av gråfibbla, gökärt, ärenpris, näbbstarr, smultron och grönvit nattviol. Trädskiktet består av ek och 17 värdefulla hålträd finns varav 9 st är grova. Minst en av träden har mulm.

Stagg-gräsmarker (6230)

Två mindre områden med stagg-gräsmarker finns i den norra nytillkomna delen av området. Stagg dominerar i fältskiktet men även knägräs, gökärt och jungfrulin finns. Betetrycket är bra på 6230-områdena så de har fullgod bevarandestatus.

Artrika silikatgräsmarker nedanför trädgränsen (6270)

I bl. a de norra delarna finns silikatgräsmarker med arter som backsippa, backtimjan, stor blåklocka, gråfibbla, ärenpris, käringtand och jungfrulin. Enstaka rosbuskar finns. Betetrycket är bra på alla ytor med 6270 utom i en yta. Denna yta har därför icke fullgod bevarandestatus och resten har fullgod.

Ek eller ek - avenbokskog (9160)

De delar av Kohagen som är obetade fortfarande utgörs av flerskiktad ekskog. Förutom ek finns al, ask, bok samt hassel. Medelåldern på beståndet är 76-125 år. Det finns rikligt med död ved (15-40m³/ha). Det finns också grov död ved som är extra värdefullt samt torrakor. Även ädellövträd med grova döda delar och hålträd med mulm förekommer. Det finns rätt mycket grova och gamla träd, ca 2-10/ha, de grova träden är insprängda mellan mycket igenvuxna snår av asksly och hassel. Vidkroniga, träd finns. Bokföryngringen är stor. Arter som gulplister, lundslok, skogsbingel, matt pricklav och storrams förekommer. En brandskadad ek finns.

Inom området ligger en slätteräng av fuktig karaktär med arter som gul svärdsilja, älgört, humle, vasstarr, kärresilja, frossört och ängsbräsma förekommer. Det finns även

arter som tyder på slätter som t.ex. gulvial, gökärt och kråkvicker. Området är öppet men en del björnbär förekommer. Området slås med lie varje år.

Väster om läderbaggslokalen finns en gammal tvåskiktad ekskog med mycket riklig underväxt av hassel. Förutom hassel och ek finns al och bok i trädskiktet. Medelåldern på beståndet utgår till 76-125 år. Här finns arter som stor häxört, lundslok, gulplister, kärrfibbla, storrams och kransrams. Det finns rikligt med död ved (15-40m³/ha). Även denna ytan har grov död ved, ädellövträd med grova döda delar samt hålträd med mulm. Här finns också spår av tidigare hamling (trädbeskärning). Socklar finns på alen.

Alla bestånd med 9160 har icke fullgod bevarandestatus då det är mycket igenvuxet med asksly m.m.

Intill slätterängen i den sydöstra delen av kohagen finns en enskiktad **Svämlövskog (91E0)** med alar som delvis står på sockel. Medelåldern är ca 26-50 år. Förutom al finns också ask, ek, björk och hägg. Måttligt med död ved (5-15m³/ha) av tunnare dimension förekommer. Det finns endast enstaka grova och gamla träd. Alskogen har icke fullgod bevarandestatus pga enskiktning och yngre ålder.

Floran inom naturtypen utgörs av bl.a. vårstarr, vårförgätmigej, bäckbräsma, majbräken, humleblomster, skärmstarr, teveronika, skogsstjärna, skogsveronika, gullpudra, ängsbräsma, källarv, svalting, frossört, hultbräken, slokstarr, nattviol, kaprifol, styvmorsviol, såpnejlika, harsyra och granbräken. Sumpskogslöparen finns här också.

I den norra delen av området finns flera mindre svämlövskogar. De består av bestånd med en medelålder på 51-75 år och består av tvåskiktad svämlövskog med måttligt med död ved (5-15m³/ha). En del torrakor finns och socklar har utvecklats. Enstaka grova och gamla träd förekommer. Hejdebacken rinner genom alskogarna. Dessa alskogar har fullgod bevarandestatus.

Äldre ekskogar på sura, sandiga slättmarker (9190)

Nordväst om läderbaggslokalen finns ett större parti med äldre tvåskiktad ekskog, ca 76-125 år i medelålder. Enstaka grova och gamla träd finns inom ytan. Förutom några stora granar och ek finns hassel, bok och ask. Död ved i form av torrakor och hålträd finns rikligt (15-40m³/ha). Även hasseln har mycket död ved. Arter som ekorrhör, liljekonvalj, vildkaprifol, skogsstjärna, örnbräken förekommer. Inom området finns många odlingsrösen. En tydlig påverkan av tidigare hävd finns i form av vidkroniga träd. Bevarandestatusen är icke fullgod pga igenväxning av bl.a. asksly som gör att träden inte mår bra.

Öppna svagt välvda mossar, fattigkärr, intermediära kärr och gungflyn (7140)

Ett parti med kärr finns i norr. Fuktpartiet är kärrartat med arter som gökblomster, kärtistel, sumpmåra och brunört. Pga dålig hävd har ytan icke fullgod bevarandestatus.

Fuktäng med blåtåtel och starr (6410)

Det finns ett flertal fuktigare partier med starr inom området. Arter som blåsstarr, hirsstarr, hundstarr, trådtåg, vattenmåra, ängsruta, ängsbräsma, ältranunkel, blåttåtel och grässtjärnblomma förekommer i naturtypen. En värdefull grov ek finns inom naturtypen.

En del utvecklingsmarker med fuktäng av trivial art som idag mer betraktas som en fuktig del av en f.d. åker kan på lång sikt utvecklas till naturtypen. Här blir det kvar en del vatten under regniga perioder och vecketåg och tuvtåtel har etablerat sig.

I norr på den nytillkomna delen finns en fuktäng med gökblomster, topplösa, kärtistel och rankstarr.

Natura 2000 – arter

Läderbagge

Läderbagge är knuten till äldre ihåliga lövträd med stora mängder mulm. I Sverige förekommer den främst i ek, men även i ask, lind, bok och andra träd som är ihåliga. Läderbaggen föredrar träd som står fristående eller halvöppet och det är sällan man ser arten i helt slutna bestånd.

Larven lever inne i stamhåligheternas mulm. Arten kan stanna mycket länge i samma träd. Den fullbildade skalbaggen lever upp till en månad och uppträder i juli och augusti inne i hålträden.

Arten gynnas av betesdrift och plockhuggning eller motsvarande ingrepp som håller trädskiktet glest och luckigt, med god möjlighet för ljuskrävande träd som ek att utvecklas till mulmträd och att föryngra sig.

Läderbagge har begränsad spridningsbenägenhet och de flesta individer stannar under hela sin livstid i det träd där de kläckts. De förflyttar sig förmodligen inte mellan träd som står längre ifrån varandra än 190 m. Om avstånden är längre mellan lämpliga hålträd får isoleringseffekten stor betydelse för artens förekomst. På små lokaler löper läderbaggspopulationerna risk att dö ut genom slumpmässiga händelser även om antalet lämpliga träd skulle hållas konstant. Eftersom många lokaler numera ligger långtifrån varandra är sannolikheten för återkolonisation liten eller obefintlig om populationen en gång försvunnit.

År 2009 inventerades läderbagge inom Natura 2000-området Fulltofta. Minst 5 träd visade sig hysa läderbagge, vilket tyder på att endast en liten population finns här. Alla exemplaren hittades i eller när Kohagen och bestod både av spillning och skalbaggsfragment. Gädd-eken som är mycket grov har potential att hysa läderbagge.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus

Förutsättningarna för att naturtyperna ska ha gynnsam bevarandestatus är:

- Ett nära samarbete mellan berörda myndigheter och den som äger eller brukar en mark är en av de viktigaste förutsättningarna för att ett områdes värdefulla livsmiljöer och arter ska finnas kvar.
- Att det i ädellövskogen i huvudsak inte förekommer något produktionsinriktat skogsbruk, Naturvårdsanpassad skogsbruk kan dock tillämpas.
- Kontinuitet av ek och andra lövträd av en varierande ålder, inklusive gamla träd finns. Objekt av denna typ har ofta höga naturvärden kopplade till naturskogsartade förhållanden.
- Ersättningsträd för de grova träden planeras in vid naturvårdsinriktade plockhuggningar/bläddning. Hägnad för att få upp nya generationer ek.
- Grova, gamla och spärrgreniga träd förekommer.
- Död ved; grenar, torrträd, hålträd, lågor m.m. av olika trädslag och i olika nedbrytningsstadier förekommer samt att gamla, grova samt senvuxna träd sparas då de är viktiga för epifytiska lavar, mossor och svampar, samt för insekter och landmollusker.
- Att återkommande underhuggning av uppväxande sly vid spärrgreniga ekar sker.
- Att gran, andra barrträd eller andra främmande trädslag endast förekommer sparsamt i området och på lång sikt successivt avvecklas.
- Att ett högt betestryck finns i de delar av området som betas. Betestrycket bör bli bättre i de centrala delarna av området.
- Att Natura 2000 – arten läderbagge finns i livskraftiga populationer inom området.
- Att alla de rödlistade arterna förekommer i livskraftiga populationer inom området.
- Att hydrologin förblir opåverkad.
- Det finns en god tillgång på blommande buskar.
- Skogarnas betydelse för naturupplevelser och friluftsliv ska tas till vara.

För att områdets arter skall ha gynnsam bevarandestatus gäller bland annat att:

- Solbelysta träd och död ved finns. Då de vedlevande skalbaggsarterna, t.ex. läderbagge är värmekrävande gynnas de av solbelysta träd.
- Alla hålträd med mulm sparas då de utgör livsmiljö för läderbaggen.
- För läderbaggen måste andelen och kontinuiteten av grova träd och död ved vara tillräckligt stora för att de ska kunna upprätthålla långsiktigt livskraftiga populationer.
- Att avståndet mellan lämpliga livsmiljöer är kort. Båda arterna har begränsade spridningsförmågor och avstånden till närliggande lämpliga livsmiljöer har stor betydelse för förekomsterna på Fulltofta. De flesta individerna av läderbagge stannar under hela sin livstid i det träd där de kläckts. Individer som förflyttar sig över upp till 190 m avstånd mellan träd har iakttagits. Om avstånden är längre mellan lämpliga hålträd får isoleringseffekten stor betydelse för artens förekomstmönster.

Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt?

De största riskerna för områdets naturtyper och Natura 2000-arter är:

- Produktionsinriktat skogsbruk i, och ofta även i anslutning till ett objekt. Skogsbruket leder till att värdefulla element och strukturer försvinner, samt kan även leda till uttorkning genom ändrade markförhållanden och hydrologi. Det innebär i sin tur att många arter knutna till naturtypen har svårt att överleva. Slutavverkningar innebär också en fragmentering av naturtypen.
- Att hävden på betesmarkerna upphör eller betestrycket blir lågt.
- Avverkning av träd och bortplockning av såväl grov som klen död ved.
- Förändringar av krontäckning i skogspartier med sluten karaktär som kan påverka kryptogamer, både lavar och svampar negativt.
- Trädslagsbyte från löv till barrskog eller andra exoter samt granplantering.
- Igenväxning så att de gamla grova träden utskuggas och dör.
- En alltför snabb röjning av buskar i närheten av grova mulmekar som vuxit i skugga och som därmed får för mycket ljus på en gång.
- Spridning av ogräsmedel i kantzonen runt åkern kan hota de rödlistade arterna som finns där.
- Luftföroreningar, främst bilavgaser från angränsande större vägar, kan utarma den känsliga epifytfloran av lavar och svampar. Ett ökat kvävenedfall kan förändra artsammansättningen i både fältskikt och bland epifyterna. I delar av landet kan även sur nederbörd påverka förutsättningarna för många arter.
- Brist på död ved.
- Transporter genom området som ger upphov till körskador på marken.
- Markexploatering eller annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden, t.ex. gödning, skogsplantering, markberedning dikning och täktverksamhet.
- Förändringar i områdets hydrologi. Förändrad vattenkemi och försämring av vattenkvalitén genom t.ex. utsläpp av föroreningar i vattendrag, försurning eller eutrofiering.

De största riskerna för skada av områdets Natura 2000-arter är:

- avverkning av grova träd och bortplockning av död ved.
- brist på glesa bestånd med gamla ädellövträd.
- brist på död grov ved.
- igenväxning av skogarna med beskuggning av grova träd och död ved som följd. Ett stort antal av de träd där läderbaggen förekommer hotas genom konkurrens från yngre lövträd och gran. Många lämpliga ekar har dött under senare decennier på grund av igenväxning och utskuggning.
- kontinuitetsglapp av grova träd och död ved.
- bestående isolering av populationen, vilket kan leda till inavelsdepression och lokalt utdöende.
- gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar.

- bebyggelse, vägar, anläggningar och annan markexploatering och markanvändningsförändring i angränsande områden.
- Avverkning och bortstädning av hålträd i parker och alléer (s.k. ”farliga träd”) är ytterligare ett starkt hot mot arten. Denna typ av träd förekom tidigare i stor utsträckning ute i det öppna kulturbeteslandskapet, en miljö som decimerats kraftigt p.g.a. ändrad markanvändning. Därför kan parker och alléer i framtiden att bli allt viktigare biotoper för artens överlevnad.

Skydd och bevarandeåtgärder

Ingrepp som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område kräver tillstånd av länsstyrelsen enligt 7 kapitlet 27-29 § miljöbalken. Detta gäller oavsett om ingreppet sker inom eller utanför ett Natura 2000-område. Bevarandeplanen ska också fungera som underlag för bedömningen av om tillstånd behövs och om tillstånd kan ges.

Markägare kan få rätt till ersättning om tillstånd inte kan ges och Natura 2000 innebär avsevärda begränsningar i pågående markanvändning inom den berörda delen av fastigheten. Ersättning ges dock inte i alla fall t.ex. inte om man blivit nekad att bygga hus inom Natura 2000-områden. Om skog ska ersättas vill Naturvårdsverket att all skog inom Natura 2000-området ersätts samtidigt så att inte Natura 2000-området har ersatts i vissa delar och inte i andra. Miljöstöd inom betesmarker anses också vara en form av ersättning.

Skydd och reglering

Området är naturreservat sedan 1971 men den norra delen blev beslutad som naturreservat 1977. I Fulltofta- Häggenäs reservatet finns förbud mot avverkning av barr o plantering men ej mot gödsling. Man får ej omföra betesmark till åker. Nästan all betesmark har miljöstöd med särskilda värden som reglerar gödsling m.m. De delar som är utanför är de som har trädvärden men betas som t.ex. trädklädd betesmark, 9070.

I Naturreservatet Fulltofta gård får man ej kalavverka skog eller så och plantera samt att plantera på öppen mark men det saknas föreskrift om gödsling. Området är tillräckligt reglerat.

Bevarandeåtgärder

Skötselplan finns från 1992. En revidering av skötselplanen är aktuellt då den gamla inte uppfyller Naturvårdsverkets riktlinjer. Skötselplan saknas dessutom för Fulltofta-Häggenäs.

Staten har det övergripande ansvaret för skötseln av Natura 2000-områden och för att bevarandemålen uppnås. En förutsättning för att nå målen är ett gott samarbete mellan

staten och den eller dem som äger eller brukar marken. Om skötseln av ett Natura 2000-område orsakar merkostnader för en markägare eller arrendator kan ersättning fås, till exempel miljöersättning för betesmarker. Markägaren kan även skriva skötselavtal med Länsstyrelsen. Mer information om regler, ansvar och ersättningar i samband med Natura 2000 finns i Naturvårdsverkets broschyr "Natura 2000 Värdefull natur i Sverige" och på Naturvårdsverkets webbplats www.naturvardsverket.se.

Prioriterade bevarandeåtgärder

Att gynna de grova och gamla träden genom frihuggning runt omkring dem så att mer ljus når stammen, och ta fram ersättningsträd utgör de prioriterade bevarandeåtgärderna i området. Dessa åtgärder gynnar även läderbaggen. Död ved i alla former sparas. Betesmarkerna måste betas bättre och björnbär röjas bort regelbundet.

Restaureringsåtgärder

Det finns grova och värdefulla träd inom hela Natura 2000-området men behovet av restaurering är störst i den centrala delen. Stora delar av träden står i skuggigt läge med mycket snår runt omkring. Här har påbörjats röjningar men endast små försiktiga åtgärder har gjorts ännu. Det behövs ytterligare etappvis röjning där målet är att friställa de grova ekarna. Ekarna skall stå öppet med solbelysta stammar och inga andra träd skall konkurrera om kronutbredning inom ekarnas krontäckning.

Ersättningsträd till de grövsta träden måste finnas. Gynna vissa träd som kan bli potentiella grova träd i framtiden. Det skall om möjligt inte finnas hundraåriga glapp mellan olika trädgenerationer utan en stor variation skall förekomma. Att sätta upp mulmholkar, konstgjorda holkar som man lägger i mulmliknande substrat kan hjälpa till att överskrida glappet mellan trädgenerationer.

Det är mycket bra att hävden kommit igång i Kohagen igen. Stora röjningar krävs dock av sly från ask, hassel m.m. De grova ekarna måste friställas så att stammarna och kronan får mer ljus, träden står trängda pga all uppkommen sly idag. När det är röjt hålls gläntorna i Kohagen öppna via djuren som betar i området. Ytterligare röjningar kan dock bli aktuella. Det kan dock bli problem med att få upp ekföryngring. Tillfälliga hägnader kan därför sättas där ekplantorna kan utvecklas, gärna i lite buskrika delar där eken brukar föredra att komma upp.

Löpande skötsel

Träden i Fulltofta har ett mycket högt naturvärde med grova träd och död ved som många insekter, lavar och fåglar är kopplade till. Spara de grova träden. De flesta rödlistade insekterna och svamparna vill ha grova träd med mulm på öppna solbelysta platser, vissa vill ha död ved med exemplar av svaveltickor. Några rödlistade arter är kopplade till skuggiga sumpskogar och rinnande bäckar. Man får därför anpassa

skötseln så att både tätare skog som gynnar t.ex. sumpskogslöpare och platser med solbelysta träd som gynnar t.ex. läderbaggen finns representerade inom området. Ask, både gamla och unga ska gynnas och lämnas kvar både vid gallring och röjningsåtgärder för att asken ska bevaras i detta skogsområde och pga de naturvärden som är kopplade till asken. Spara träd som eventuellt har utvecklat resistens mot askskottsjuka för att få en chans till framtida förnygringar av ask.

Många av de rödlistade arterna är också beroende av att området hävdas. Död ved i alla former, t.ex. hålträd, torrakor, lågor eller högstubbar och av olika nedbrytningsstadier lämnas kvar. Någon enstaka rishög kan lämnas kvar för det rika insektslivet. Ris kan också strängläggas utmed hägnaderna.

För att läderbaggen skall klara sig i framtiden behövs rekryteringsträd som kan ta över när de gamla träden dör. De bör dock inte sättas så att de gamla träden blir trängda och utsatta för rotkonkurrens. Bäst är att tillvarata den förnygring av ek som förekommer i tornigt buskage. Mulmholkar bör sättas upp för att ytterligare gynna läderbaggen.

Hävden är något svag inom vissa av de betade delarna i området och björnbär och sly har etablerat sig efter de omfattande röjningarna under åren 2000-2001. Nu när området är öppnare än tidigare borde det kunna ge förutsättningar för ett bättre bete. Fästingsjukdom hos betesdjuren som tidigare varit anledning till en kortare betessäsong och därmed sämre avbetning av området, borde ha minskat nu när det är mer öppet med mindre snår som fästingar trivs i. Öka därför betetrycket. De två betesmarkerna som ligger i sydöst samt de nya delarna i norr är däremot välbetade.

Björnbär har brett ut sig på vissa ställen inom Natura 2000 – området. Man kan med fördel dra upp björnbären med rötterna med hjälp av t.ex. en traktor, då buskarna har bär (sen sommar) och därför har mest näring lagrad uppe i växten. Om marken är känslig, undvik körskador genom att ta bort det i omgångar. En större våtmark med stork har anlagts på f.d. åkermark öster om Kohagen.

Uppföljning

Uppföljning av naturtyper och arter inom Natura 2000-områdena kommer att ske med omdrev vart 6:e eller 12:e år beroende på naturtyp och art. Vissa delar av uppföljningen, som t.ex. areal är obligatoriska medan andra delar kan väljas av länsstyrelserna själva. Mer information om enskild naturtyp/art finns på Naturvårdsverkets hemsida.

Referenser

Artdatabankens Artfaktablad (2010) för de rödlistade arterna inom området.
Artdatabankens information till Länsstyrelsen i Skåne Län om rödlistade arter, GIS-skikt 2010.
Länsstyrelsen i Malmöhus län 1971. Reservatsbeslut.

Länsstyrelsen i Malmöhus län, 1992. Skötselplan Naturreseptatet Fulltofta,
Länsstyrelsen i Skåne län (2010), Information lagrad i Kartongen (GIS-skiktgrupperna Miljö
resp. Lantbruk).
Löfroth M. (ed.) 1997. Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000.
Naturvårdsverket. Naturvårdverket förlag.
Naturvårdsplan för Hörby kommun, Hörby kommun, Samhällsbyggnadsförvaltningen, 1999.
Naturvårdsprogram för f.d. Malmöhus län. 2003. Från Sandhammaren till Kullaberg.
Länsstyrelsen i Skåne län.
Olsson, K-A. m. fl. 2010. Floran i Skåne. Vegetation och utflyktsmål. Lund.
Skofs hemsida: <http://www.skof.se/lok/lok154.htm> den 21/2-05

Bilagor

1. Karta med naturtyper enligt Natura 2000
2. Naturtypskoder för kartan
3. Rödlistade arter

Upprättad av Länsstyrelsen Skåne län

Planförfattare: Marie Löfberg

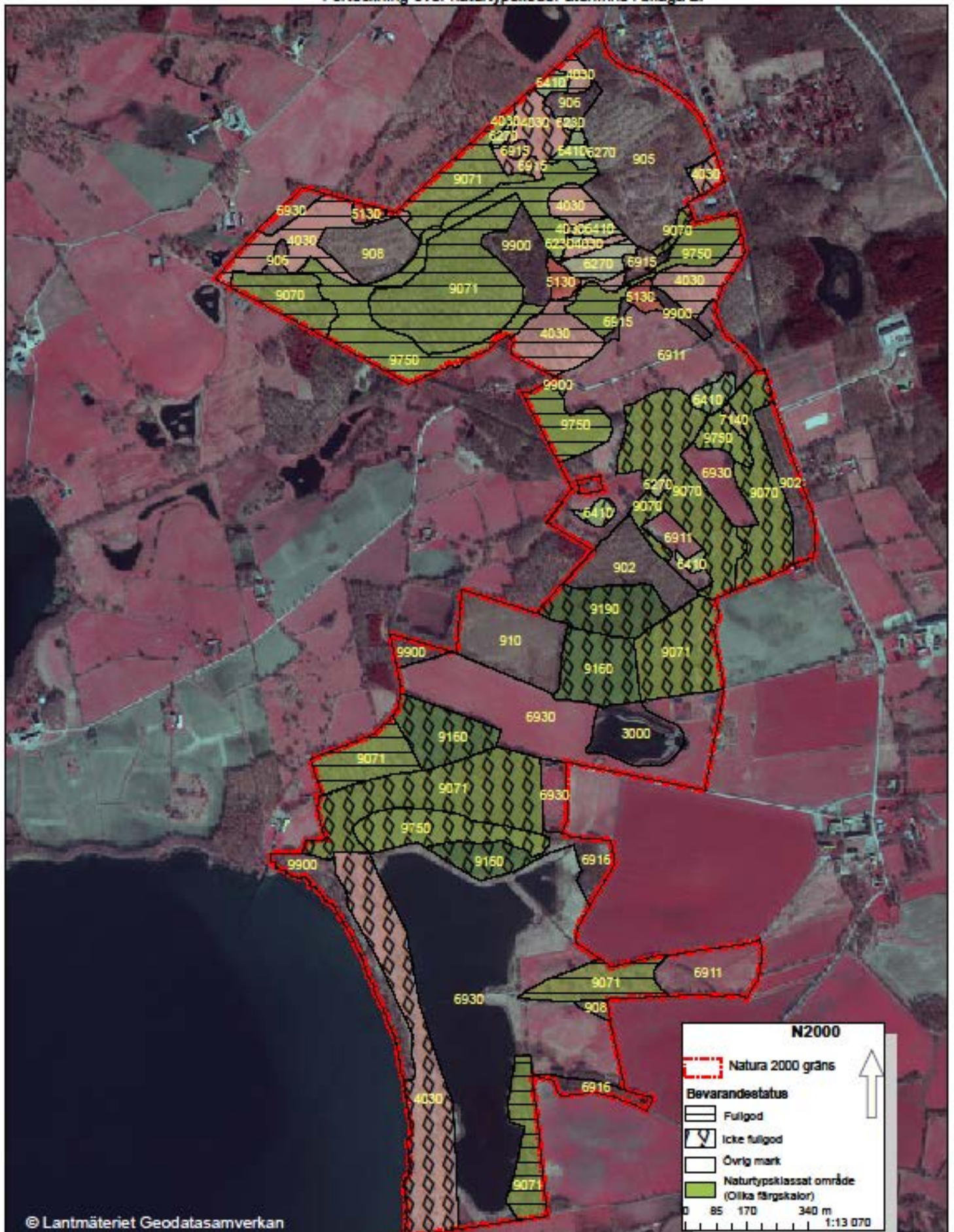
Senast reviderad 2015-06-24, 2016-03-11 av Marie Löfberg

Bilaga 1. Natura 2000-området Fulltofta, SE0430100, med naturtyper.

Förteckning över naturtypskoder återfinns i bilaga 2.

N2000

- Natura 2000 gräns

Bevarandestatus

- Fullgod
- Icke fullgod
- Övrig mark
- Naturtypsklassat område (Olika färgskalor)

0 85 170 340 m

1:13 070

Bilaga 2, Naturtypskoder för kartan

Naturtyper

- 4030 - Ris- och gräshedar nedanför trädgränsen
- 5130 - Enbuskmarker nedanför trädgränsen
- 6230 - Artrika stagg-gräsmarker nedanför trädgränsen
- 6270 - Artrika silikatgräsmarker nedanför trädgränsen
- 6410 - Fuktängar med blååtäl eller starr
- 7140 - Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn
- 9070 - Trädklädd betesmark - Obestämd
- 9071 - Trädklädd betesmark - Ekhagar
- 9160 - Näringsrik ek- eller ek-avenbokskog - Obestämd undergrupp
- 9190 - Näringsfattig ekskog
- 9750 - Svämlövskog

Icke naturtyper

- 3000 - Vatten
- 6911 - Öppen kultiverad betesmark
- 6915 - Fuktäng
- 6916 - Buskrik utmark
- 6930 - Åker
- 902 - granskog (>70% gran)
- 905 - lövblandad barrskog (30-70% löv)
- 906 - triviallövskog (>70% triviallöv)
- 908 - triviallövskog med ädellövinslag (>70% löv och 20-50% ädellöv)
- 910 - hygge (avverkat för högst 10-15 år sedan, högst 3-5 m höga träd)
- 9900 - Ickenatura-skog

Bilaga 3, Rödlistade arter i Natura 2000-naturtyperna 2010

Rödlistade arter placeras i olika hotkategorier beroende på risk för utdöende i vilt tillstånd inom olika tidsperspektiv. Arter med extremt/mycket stor risk att dö ut i vilt tillstånd inom en mycket nära/nära framtid placeras i kategorin CR (Critically endangered; akut hotad) resp. EN (Endangered; starkt hotad). Arter som löper stor risk för utdöende i ett medellångt tidsperspektiv placeras i kategorin VU (Vulnerable; sårbar). Arter som bedöms ligga nära kategorin VU men inte uppfyller alla kriterier placeras i kategorin NT (Near Threatened; missgynnad). Arter som numera är livskraftiga men som tidigare varit hotade placeras i LC. F= fridlyst art, Ågp= art som har eller ska få ett nationellt åtgärdsprogram för hotade arter, B2, B4 & B5 hänvisar till resp. bilaga i art- och habitatdirektivet.

Naturtyp/Organismgrupp	Artnamn	Vetenskapligt namn	Hotkategori
Ris- och gräshed nedanför trädgränsen (4030)			
-Fåglar	Mindre hackspett	<i>Dendrocopos minor</i>	NT
	Drillsnäppa	<i>Actitis hypoleucos</i>	NT
	Storspov	<i>Numenius arquata</i>	VU
-Kärlväxter	Backsippa		F
Enbuskmarker nedanför trädgränsen (5130)			
-Fåglar	Hämpling		
Trädklädda betesmarker (9070)			
--Fåglar	Trastsångare	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	NT
	Göktyta	<i>Jynx torquilla</i>	NT
	Flodsångare	<i>Locustella trauiatilis</i>	NT
	Nötkråka	<i>Nucifraga caryocatactes</i>	NT
	Storspov	<i>Numenius arquata</i>	VU
	Backsvala	<i>Riparia riparia</i>	NT
-Kärlväxter	Hjärtstilla	<i>Leonurus cardiaca</i>	VU
	Skogsveronika	<i>Veronika montana</i>	VU
	Majnycklar	<i>Dactylorhiza majalis</i>	NT

-Lavar	Matt pricklav	<i>Arthonia pruinata</i>	VU
	Sydlig blekspik	<i>Sclerophora amabilis</i>	VU
	Liten sönderfallslav	<i>Bactrospora corticola</i>	VU
	Parknål	<i>Chaenpthecha hispidula</i>	NT
	Dvärgbägarlav	<i>Cladonia parasitica</i>	NT
	Gul dropplav	<i>Clistomum corrugatum</i>	NT
	Gammelekslav	<i>Lecanographa amylacea</i>	VU
	Hjälmbrösklav	<i>Ramalina bactica</i>	NT
	Grå skärelav	<i>Schismatomma decolorans</i>	NT
	Rödbrun blekspik	<i>Sclerophora coniophaea</i>	NT
-Svampar	Oxtungsvamp	<i>Fistulina hepatica</i>	NT
	Dadelvaxskivling	<i>Hygrocybe spadicea</i>	VU
	Stornopping	<i>Entoloma griseocyaneum</i>	NT
	Stor aspticka	<i>Phellinus populicola</i>	NT
	Gyllensopp	<i>Auroboletus gentilis</i>	VU
-Skalbaggar	-	<i>Cypha nitida</i>	NT
	-	<i>Anitys rubens</i>	NT
	Smalknäppare	<i>Procræus tibialis</i>	NT
	Gulbent kamklobagge	<i>Allecula morio</i>	NT
	Ekbrunbagge	<i>Hypullus quercinus</i>	NT
	Läderbagge	<i>Osmoderma eremita</i>	NT, ÅGP, B2&B4

	Kardinalfärgad rödrock	<i>Ampedus cardinalis</i>	NT
	Ekträdlöpare	<i>Rhagium sycophanta</i>	NT
-Fjärilar	Bredbrämrad bastardsvärmare	<i>Zygaena lonicerae</i>	NT
Näringsrik ekskog (9160)			
- Kärlväxter	Ask	<i>Fraxinus excelsior</i>	VU
- Lavar	Matt pricklav	<i>Arthonia pruinata</i>	VU
	Grå skärelev	<i>Schismatomma decolorans</i>	NT
- Skalbaggar	Läderbagge	<i>Osmoderma eremita</i>	NT, ÅGP, B2&B4
	Kardinalfärgad rödrock	<i>Ampedus cardinalis</i>	NT
Svämlövskog (91E0)			
-Skalbaggar	Sumpskogslöpare	<i>Platynus krynickii</i>	NT
Icke naturtyper			
Lövskog			
-Steklar	Storfibblebi	<i>Panurgus banksianus</i>	VU
Småvatten			
-Fåglar	Drillsnäppa	<i>Actitis hypoleucos</i>	NT
	Sånglärka	<i>Alauda arvensis</i>	NT
	Brunand	<i>Arythya ferina</i>	NT
	Årta	<i>Anas queroquedula</i>	VU
	Vit stork	<i>Ciconia ciconia</i>	RE
	Tornseglare	<i>Apus apus</i>	NT

	Nattskärra	<i>Caprimulgus europaeus</i>	NT
	Rapphöna	<i>Perdix perdix</i>	NT
	Vaktel	<i>Coturnix coturnix</i>	NT
	Gräshoppsångar e	<i>Locustella naevia</i>	NT
Åker			
-Skalbaggar	Heddyngbagge	<i>Aphodius sordidus</i>	NT
	Krokorndyvel	<i>Onthophagus fracticornis</i>	NT

Bevarandeplanen för Fulltofta

Syftet med Natura 2000-området Fulltofta är att bevara de värdefulla livsmiljöerna inom betesmarkerna och skogen. I betesmarkerna finns ris och gräshedar (4030), enbuskmarker (5130), staggräsmarker (6230), silikatgräsmarker (6270) fuktängar (6410), fattiga kärr (7140) samt trädklädda betesmarker med ek (9071).

Skogen består av näringsrik och näringsfattig ekskog (9160 och 9190) samt svämlövskog (91E0). Den mycket sällsynta arten läderbagge ska ha en positiv populationstrend.

En del i länsstyrelsens verksamhet är att skydda värdefull natur genom att bilda Natura 2000-områden och upprätta bevarandeplaner. Syftet är att EU:s medlemsländer ska ta ett gemensamt ansvar för att bevara arter och naturtyper som förekommer i Europa och att upprätthålla Natura 2000-områdenas naturtyper och arter i gynnsam bevarandestatus inom den biogeografiska regionen.

Bevarandeplanen innehåller bevarandesyftena och bevarandemålen med Natura 2000-området via de fyra kriterierna areal, ekologiska strukturer & funktioner, typiska arter samt Natura 2000-arter (Arter i habitatdirektivets bilaga 2), beskrivning av området samt beskrivning av varje naturtyp och/eller art, förutsättningar för gynnsam bevarandestatus samt vad som kan påverka Natura 2000-området negativt. Den innehåller även information om vilka skötselåtgärder som behövs göras i Natura 2000-

Länsstyrelsen
Skåne

www.lansstyrelsen.se/skane